

Posvojenje u Republici Hrvatskoj

Vlaić, Ana

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:417562>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI ODJEL
STRUČNI DIPLOMSKI STUDIJ
UPRAVNI STUDIJ

ANA VLAIĆ
POSVOJENJE U REPUBLICI HRVATSKOJ
Završni rad

Šibenik, rujan 2023.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI ODJEL
STRUČNI DIPLOMSKI STUDIJ
UPRAVNI STUDIJ

POSVOJENJE U REPUBLICI HRVATSKOJ
Završni rad

Kolegij: Obiteljsko pravo s matičarstvom

Mentorica: Vesna Jurin Bakotić, univ. spec. iur., v. pred.

Student: Ana Vlaić

Matični broj studenta: 0066235154

Šibenik, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, ANA VLAIC, student/ica Veleučilišta u Šibeniku, JMBAG 0066235154 izjavljujem pod materijalnom i kaznenom odgovornošću i svojim potpisom potvrđujem da je moj završni rad na preddiplomskom/specijalističkom diplomskom stručnom studiju UPRAVNI STUDIJ pod naslovom: POSVOJENJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Šibeniku, 18.09.2023.

Student/ica:

Ana Vlaic

POSVOJENJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

ANA VLAIĆ

Biogradska 1, 22000 Šibenik, ana.cvrljak1@gmail.com

Sažetak rada

U ovom radu analizirali smo pravne norme kojima se uređuje postupak posvojenja u Republici Hrvatskoj. Cilj navedenih mehanizama je zaštita djetetovih prava te njegova skrb u slučaju da biološki roditelji nisu u mogućnosti pružiti mu roditeljsku skrb. Zasnivanjem posvojenja nastaju brojni pravni učinci kako za dijete tako i za posvojitelje. U tom smislu analizirali smo sve pretpostavke koje moraju biti zadovoljene kako na strani posvojitelja tako i na strani posvojenika. Detaljno je razrađen sam postupak posvojenja u svojim koracima kao i ono što prethodi samom postupku posvojenja a to uključuje potrebne pristanke i prethodni postupak. Po zasnivanju posvojenja analizirali smo ono što mu slijedi a to su spisi i očevidnici te potencijalna stručna pomoć nakon posvojenja. Na kraju rada pružen je uvid u statističke podatke za Republiku Hrvatsku.

(38 stranica / 3 tablice / 60 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u digitalnom repozitoriju Knjižnice Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: posvojenje, postupak, posvojenik, posvojitelj

Mentorica: Vesna Jurin Bakotić, univ. spec. iur., v. pred.

Rad je prihvaćen za obranu dana:

ADOPTION IN THE REPUBLIC OF CROATIA

ANA VLAIĆ

Biogradska 1, 22000 Šibenik, ana.cvrljak1@gmail.com

Abstract

In this paper, we have analyzed the legal norms governing the adoption procedure in the Republic of Croatia. The aim of the mentioned mechanisms is the protection of the child's rights and his care in the event that the biological parents are unable to provide him with parental care. Establishing an adoption creates numerous legal effects for both the child and the adoptive parents. In this sense, we have analyzed all the assumptions that must be met both on the side of the adopter and on the side of the adoptee. The adoption procedure itself is elaborated in detail in its steps, as well as what precedes the adoption procedure itself, which includes the necessary consents and the previous procedure. After establishing the adoption, we analyzed what follows, which are files and, as well as potential professional help after the adoption. At the end of the paper, an insight into the statistical data for the Republic of Croatia was provided.

(38 pages / 3 tables / 60 references / original in Croatian language)

Thesis deposited in Polytechnic of Šibenik Library digital repository

Keywords: adoption, procedure, adoptee, adopter

Supervisor: Vesna Jurin Bakotić, univ. spec. iur., v. pred.

Sadržaj:

1.	UVOD	1
2.	POVIJESNI PREGLED RAZVOJA INSTITUTA POSVOJENJA.....	2
2.1.	Pravna regulativa instituta posvojenja u novijoj povijesti.....	5
3.	JEDINSTVENI OBLIK POSVOJENJA	7
4.	PRETPOSTAVKE ZA ZASNIVANJE POSVOJENJA.....	9
4.1.	Pretpostavke za posvojenje na strani djeteta (Pasivna adoptivna sposobnost) ..	9
4.2.	Pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja (Aktivna adoptivna sposobnost)	12
5.	POTREBNI PRISTANCI ZA ZASNIVANJE POSVOJENJA.....	15
5.1.	Pristanak djetetovih roditelja	15
5.2.	Pristanak djetetovih skrbnika	16
5.3.	Pristanak djeteta na posvojenje i njegovo pravo na izražavanje mišljenja	17
6.	POSTUPAK POSVOJENJA	18
6.1.	Hodogram postupka posvojenja.....	18
6.2.	Prethodni postupak	21
6.2.1.	Procjena podobnosti i prikladnosti za posvojenje.....	21
6.2.2.	Probni smještaj djeteta u obitelji potencijalnog posvojitelja.....	22
6.3.	Postupak zasnivanja posvojenja.....	22
6.4.	Rješenje o posvojenju.....	23
7.	STRUČNA POMOĆ NAKON ZASNIVANJA POSVOJENJA	26
8.	SPIS I OČEVIDNIK PREDMETA O POSVOJENJU	27
9.	PRAVO NA UVID U PODATKE O POSVOJENJU	29
10.	PRAVNI UČINCI POSVOJENJA	30
11.	MEĐUDRŽAVNO POSVOJENJE IZ PERSPEKTIVE HRVATSKOG ZAKONODAVSTVA.....	31
12.	STATISTIČKI PREGLED PODATAKA	34
13.	ZAKLJUČAK.....	38
14.	LITERATURA	39

1. UVOD

Svatko od nas ima pravo odrastati u obitelji s mnogo ljubavi, razumijevanja i podrške. Djeca osjećaju potrebu za roditeljima koji će im pružiti zaštitu te zadovoljiti njihove potrebe. Obitelj je vrsta zajednice koju dijete prvo upoznaje te predstavlja temelj za razvoj njegove osobnosti. U njoj spoznaje okruženje, ljude, pa i samog sebe. Obitelj bi trebala predstavljati temelj za razvoj djeteta u zdravu, razumnu i odgovornu osobu. Takav razvoj nije moguć bez roditelja koji ga odgajaju i usmjeravaju. Moramo staviti naglasak na odgoj, a ne samo na podršku i toplinu roditelja.

Obzirom da nemaju svi roditelji mogućnost brinuti o svojoj djeci na prikladan način, a dio njih i uopće, država pronalazi alternative kako bi djetetu osigurala dobrobit i odrastanje na kakvo ono ima pravo. Nažalost mnoga djeca nemaju mogućnost odrastati uz svoje biološke roditelje iz mnogih razloga. Ukoliko dođe do ugrožavanja djeteta i njegovog razvoja, ono dobiva zamjensku skrb koju osigurava država.

Od svih potencijalnih rješenja, posvojenje predstavlja najbolji, najkompletniji i trajni način zaštite i zbrinjavanja djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi, međutim taj postupak je iznimno kompleksan i dug te potencijalnim posvojiteljima treba pružiti podršku i stručnu pomoć.

U ovom radu objasniti ćemo kako u Republici Hrvatskoj teče postupak posvojenja. Za početak ukratko ćemo se upoznati s povijesnim pregledom instituta posvojenja, gdje se nalazi njegov začetak i kako se razvijao. Potom ćemo navesti i objasniti pretpostavke za zasnivanje posvojenja koje moraju biti zadovoljene i na strani posvojitelja i na strani posvojenika te potrebne pristanke i mogućnosti nadomještanja istih. Potom je raščlanjen sam postupak posvojenja, njegov hodogram i pojedini koraci koji prethode samom posvojenju.

U radu je također navedeno sve što može uslijediti nakon samog zasnivanja posvojenja kao što je stručna pomoć nakon zasnivanja posvojenja, spisi i očevidnici koji se vezuju za taj postupak, pravo na uvid u podatke o posvojenju te pravni učinci koji njime nastaju.

U radu ćemo se dotaknuti i međudržavnim posvojenjem iz perspektive hrvatskog zakonodavstva.

Sam kraj rada nam daje uvid u statistički pregled podataka vezanih za posvojenje u Republici Hrvatskoj te zaključna razmatranja.

2. POVIJESNI PREGLED RAZVOJA INSTITUTA POSVOJENJA

Institutu posvojenja kao jedan faktičkom odnosu obrisi sežu i prije nego li je nastala država i pravo. Religija je odigrala veliku ulogu u formiranju ovog instituta. U davnim vremenima, postojalo je vjerovanje da čovjek prije svoje smrti mora ostaviti potomstvo koje će mu nakon smrti davati počasti kako nebi bio osuđen na vječnu usamljenost u zagrobnom životu. U ovoj situaciji, za ljude koji nisu bili u mogućnosti imati biološko potomstvo, posvojenje je predstavljalo rješenje. Posvojenje, latinskog naziva *adoptio*, je jedan od najstarijih pravnih instituta.

Promatrajući kroz povijest, posvojenje je služilo kako bi se postigli veoma raznovrsni ciljevi poput:

- borbeno i radno jačanje gensa
- produženje obitelji
- osnova za stjecanje nasljednika
- poboljšanje položaja izvanbračne djece
- oslobođenje od ropstva

Posvojenje kao institut ima bogatu povijest. Već u zakonima koji potječu iz starog vijeka nalazimo detaljno razrađene odredbe o posvojenju (primjerice, u Hamurabijevom, Bilalamovom, Gortinskom zakoniku¹). Odredbe vezane za posvojenje možemo pronaći u zakonima stare Grčke, Mezopotamije i Rima.²

Rimska pravna povijest poznaje dva oblika posvojenja, a to su:

- adrogacija (*adrogatio*)
- adopcija (*adoptio*)

Adrogacija, kao oblik posvojenja osobe *sui iuris*, bila je starija ustanova od adopcije. Ona je podrazumijevala prelazak oca obitelji tj. obiteljskog starješine (*pater familias*) zajedno sa svim podložnim mu osobama i imovinom pod očinsku vlast (*patria potestas*) i u obitelj adroganta. Dakle, adrogirani je mogao biti samo muška, *sui iuris* osoba, koja je faktom adrogacije postala

¹ Amplius, Jakovac-Lozić, D., Posvojenje, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2000., str.1-9.

² Hrabar, D., Posvojenje djece na razmeđu interesa između posvojitelja i posvojenika, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 58:5/2008., str. 1108

osoba *alieni iuris*. Adrogant je morao imati najmanje 60 godina, nije smio imati vlastite djece i morao je biti stariji od adrogiranoga. U Justinijanovom pravu već su se mogle adrogirati i žene, a i djeca. Adopcija je predstavljala posvojenje osobe *alieni iuris*. Posvojenik je prelazio u obitelj posvojitelja i pod očinsku vlast novog obiteljskog starješine (*pater familias*). Adoptirati se moglo muške i ženske osobe, odrasle ali i djecu.³

Dolazeći do perioda srednjeg vijeka, institut posvojenja polako gubi na svom značaju i nije toliko učestala pojava. Međutim, tvrdnje kako je potpuno nestalo u tom periodu nisu istinite. Kao dokaz tvrdnji možemo navesti kako staro germansko pravo poznaje institut pod nazivom *primanje na mjesto djeteta (Annahme an Kindes Statt)*. Osim germanskog, i Franci te nordijski narodi primjenjuju institut pod nazivom *affatomia* odnosno *aeteleiding* koji omogućuju stvaranje nasljednopravnih veza među posvojiteljem te posvojenikom. Termin koji su oni koristili bio je otac i izabrani sin. Ono što je karakteristično za navedene institute, a što nije slučaj u suvremenom pravu jest to da se nije stvarala pravna veza između posvojenika i posvojiteljevih srodnika.

O postojanju posvojenja u srednjem vijeku svjedoče i neki sačuvani talijanski statuti (Statut Pise, Bologne te mletački statuti).⁴

Francuska revolucija imala je veliki odjek i na područje obiteljskog prava pa samim time i na institut posvojenja. Novonastale kapitalističke društvenopolitičke formacije pružile su nam veliki broj izvora iz kojih je evidentno da je posvojenje, nakon srednjovjekovnog zatišja, obznanilo svoj povratak u legislativu⁵:

- Francuski Građanski zakonik
- Njemački Građanski zakonik
- Švicarski Građanski zakonik

U hrvatskoj pravnoj povijesti, pojedini epigrafski spomenici (prvenstveno nadgrobni epitafi) jedini su vrijedan izvorni materijal za upoznavanje života ljudi u rimskim provincijama (npr. Dalmaciji, a posebno u gradovima Jader, Salona i Narona). Takvi materijali svjedoče kroz

³ Ibid., str. 10-15.

⁴ Alinčić, M., Bakarić-Abramović, A., Hlača N., Hrabar D., op. cit. U bilj. 220, str. 257.

⁵ Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., Obiteljsko pravo, NN, 2021., str. 274

živote alumna i oslobođenika o postojanju prakse posvojenja u tim vremenima i na ovim našim područjima.⁶

U Kraljevini Jugoslaviji na području Hrvatske i Slavonije korišten je naziv posinjenje, a sve je bilo regulirano u Općem građanskom zakoniku.

Pretpostavke za posvojenje definirane u Općem građanskom zakoniku bile su sljedeće:

- da posvojitelj nema vlastite djece
- da je posvojitelj navršio 50 godina života
- da je posvojitelj minimalno 18 godina stariji od posvojenika

Zakon o usvojenju donesen je 1947. godine a bio je važeći na cjelovitom području Jugoslavije. Novi zakon sadržavao je odredbe koje su predstavljale prepreke velikom broju posvojenja. Ovaj zakon je na neki način ispravljen donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama ovog Zakona 1965. godine iako ni on nije uspio riješiti problem svih manjkavosti⁷ prethodno donesenog zakona.

Velike ustavne reforme sa kraja sedamdesetih godina kao rezultat su imale odluku da se pitanja obiteljskopravne materije ostavljaju federalnoj vlasti na uređenje. U Hrvatskoj se od 1979. godine primjenjuje Zakon o braku i porodičnim odnosima. Upravo taj zakon donosi novine kod uređenja instituta posvojenja.

- uvodi dva oblika posvojenja
- diferencira posvojenje djeteta do pete godine i maloljetnika od pete do osamnaeste godine života
- uvodi neraskidivost posvojenja
- upisuje posvojitelje kao roditelje u državnu maticu

Krajem 1989. godine hrvatski zakonodavac donio je pročišćeni tekst Zakona o braku i porodičnim odnosima kojim su prethodna rješenja znatno poboljšana čemu je pridonijelo

⁶ Ampulis, Smodlaka-Kotur, A., Privatnopravni položaj oslobođenika u Saloni, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 30, 1993., 1, str. 133-143.

⁷ Kao primjer spomenutih manjkavosti možemo navesti činjenicu da zakonodavac stavlja daleko veći fokus na posvojenika u odnosu na posvojitelja. Posvojiteljima se onemogućava upis u službene evidencije kao roditelj čime se onemogućava zasnivanje neraskidivog roditeljskog odnosa. Osim navedenog, Zakon ne poznaje situaciju posvojenja od strane stranih državljana.

dodatno potenciranje pravnog interesa posvojenika, kao i orijentacija na posvojitelje mlađe životne dobi. Bio je to rezultat nastojanja da se zakonska rješenja prilagode zahtjevima iz Konvencije o posvojenju koju je donijelo Vijeće Europe 1967. godine.⁸

Nakon velikih promjena u devedesetim te stjecanjem neovisnosti i suverenosti, Republika Hrvatska donosi novi Ustav 1990. godine, te niz novih zakonskih propisa. Među ostalim i Obiteljski zakon Republike Hrvatske na kraju 1998. koji uvodi broje novosti u pravnom institutu posvojenja.

Navedimo neke od osnovnih i konkretnih promjena:

- termin usvojenje promijenjen je u posvojenje
- izraz posvojenje sa roditeljskim i posvojenje sa srodničkim učinkom prelazi u roditeljsko i srodničko posvojenje
- povećava se životna dob posvojenika kod srodničkog posvojenja
- posvojenje se ne smije tajiti posvojeniku
- posvojitelji iz roditeljskog posvojenja imaju veća prava kada je riječ o roditeljskom statusu

Obiteljski zakon donesen 2003. godine, doživio je određene izmjene i dopune (2004., 2007., 2011. godine). Neke izmjene su se odnosile i na posvojenje: uveden je samo jedan oblik posvojenja, prilagodljivija je dobna razlika s obzirom na dob posvojiteljskog para, bolja je zaštita privatnosti posvojiteljske obitelji, osobito na biološke srodnike djeteta.⁹

2.1. Pravna regulativa instituta posvojenja u novijoj povijesti

Donošenjem novog Obiteljskog zakona 2014. godine, prestaje važiti Zakon iz 2003. Ono na što novi zakon posebno stavlja pažnju je sljedeće:

- izostanak roditeljskog pristanka uslijed lišenja poslovne sposobnosti ili maloljetnosti

⁸ V. Alinčić, M., u: Gavella, N., Alinčić, M., Gliha, I., Josipović, T., Klarić P., Sajko, K., Stipković, Z., Tumburi, T., op. cit. U bilj. 68, str. 84.

⁹ Alinčić M., Dika M., Hrabar D., Jelavić M., Korać A., Obiteljski zakon – novine, dvojbe i perspektive, Narodne novine, Zagreb, 2003., str. 65.

- uređenje sudskog postupka kojim sud svojom odlukom nadomješta roditeljski pristanak na posvojenje
- uvođenje obveze sudjelovanja u stručnoj pripremi za buduće potencijalne posvojitelje
- uređenje prava upisa u Registar potencijalnih posvojitelja
- uvodi novinu na način da se ostvaruju osobni odnosi između potencijalnih posvojitelja te djeteta

Obzirom da je već iduće godine pokrenut postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom navedenog zakona od strane Ustavnog suda, do donošenja odluke navedeni je zakon bio van upotrebe te je na snazi bio prethodni Obiteljski zakon iz 2003.

Vlada RH je 2015. donijela novi Obiteljski zakon uz koji je objavila i obrazloženje u kojem se navodi kako je novi zakon riješio pitanje manjih usklađenja, uklanjanja suvišnih odredbi te pojašnjenja spornih odredbi.

Obiteljski zakon iz 2015. sadrži sljedeće odredbe:

- sadržaj i svrha posvojenja
- pretpostavke za zasnivanje posvojenja na strani djeteta
- pretpostavke za zasnivanje posvojenja na strani posvojitelja
- pravni učinci posvojenja
- procjena podobnosti i prikladnosti za posvojenje
- postupak zasnivanja posvojenja

3. JEDINSTVENI OBLIK POSVOJENJA

Posvojenje je poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta, a regulirano je Obiteljskim zakonom (Narodne novine 103/15), i to u Četvrtom dijelu – Posvojenje, u člancima 180. do 217.¹⁰

Obiteljski zakon je temeljni propis kojim se uređuje materija posvojenja. Međutim, osim njega u nastavku navodimo još propisa i podzakonskih akata kojim se uređuje postupak posvojenja:

- Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta o posvojenju te sadržaju izvješća o prilagodbi djeteta u posvojiteljskoj obitelji (Narodne novine 106/14)
- Pravilnik koji se odnosi na podobnost i prikladnost za posvojenje, na sadržaj stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metode utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaj izvješća o djetetu, vođenje registra o potencijalnim posvojiteljima te način vođenja registra o posvojenjima (Narodne novine 106/14)
- Pravilnik o načinu vođenja očevidnika o osobama lišenih prava na roditeljsku skrb (Narodne novine 077/04)
- Protokol o postupanju u postupcima posvojenja (2016)

Obiteljskim zakonom iz 2003. godine prestaje razdioba posvojenja na srodničko i roditeljsko posvojenje koje je do tada propisivao Obiteljski zakon iz 1998. godine.¹¹

Na jednovrsnost posvojenja upućuje odredba članka 197. ObZ-a (2015.) koja glasi:

- (1) Posvojenjem nastaje među posvojiteljem i njegovim srodnicima s jedne strane te posvojenikom i njegovim potomcima s druge strane neraskidiv odnos srodstva i sva prava i dužnosti koje iz toga proizlaze.
- (2) Posvojenjem prestaju međusobna prava i dužnosti posvojenika i njegovih krvnih srodnika.

¹⁰ <https://www.adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/postupak-posvojenja.html> (posjećeno 20.08.2023.)

¹¹ Ovim zakonom bile su propisane dvije mogućnosti posvojenja, a to je srodničko i roditeljsko posvojenje. Srodničkim posvojenjem između posvojitelja i njegovih potomaka s jedne strane i posvojenika i njegovih potomaka s druge strane nastaje neraskidiv odnos srodstva, a samim time i sva prava i dužnosti koje iz njega proizlaze. Roditeljskim posvojenjem nastaju između posvojitelja s jedne strane te posvojenika i njegovih potomaka s druge strane prava i dužnosti koja po zakonu postoje između roditelja i djece.

Sama odredba zakona spominje neraskidiv odnos koji nastaje između posvojitelja i posvojenika, a da bi taj odnos mogao nastati, međusobna prava i obveze između posvojenika i njegovih krvnih srodnika moraju prestati.

Jedinu iznimku od ovog pravila pronalazimo u slučaju posvojenja djeteta od strane bračnog odnosno izvanbračnog druga roditelja djeteta.¹²

Ono što je važno istaknuti jest činjenica da je obilježje neraskidivosti izuzetno važno u hrvatskom ObZ-u, ali mnoga posvojenja u svijetu nemaju ovo obilježje. Primjer možemo pronaći u našoj susjednoj državi Mađarskoj. Njen zakonodavac daje mogućnost prestanka posvojenja ukoliko sud na traženje jedne od stranaka raskine posvojenje zbog nedostojna ponašanja druge strane.

Norveška je također napustila obilježje neraskidivosti te u svojim odredbama daje mogućnost posvojenom djetetu da se iznova posvoji jer se na taj način raskida pravni odnos djeteta te prethodnog posvojitelja i njegovih srodnika.

Odredba u hrvatskom zakonodavstvu koju bi mogli navesti kao približavanje napuštanju obilježja neraskidivosti jest ona koja uvjetuje posvojenje probnim smještajem potencijalnog posvojenika u obitelj potencijalnih posvojitelja.

¹² Čl. 197. st. 3. ObZ-a

4. PRETPOSTAVKE ZA ZASNIVANJE POSVOJENJA

Da bi do posvojenja došlo, moraju biti ispunjene određene pretpostavke. One su propisane člancima 181-187. Obiteljskog zakona. Razlikujemo dvije skupine pretpostavki:

- pretpostavke za posvojenje na strani djeteta (pasivna adoptivna sposobnost)
- pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja (aktivna adoptivna sposobnost)

4.1. Pretpostavke za posvojenje na strani djeteta (Pasivna adoptivna sposobnost)

Prilikom posvojenja, dijete je osoba kojoj bi trebala biti usmjerena najveća pozornost. Da bi dijete uopće moglo biti subjekt u procesu posvojenja, moraju se zadovoljiti određene pretpostavke. Riječ je o pretpostavkama koje ga čine posvojjivim. Kada su navedene pretpostavke zadovoljene, možemo reći kako postoji pasivna adoptivna sposobnost.

Prva pretpostavka jest da osoba koju se posvaja mora biološki i pravno postojati. Ona mora biti subjekt prava. To znači da hrvatsko pravo ne poznaje prenatalno posvojenje¹³ ili posvojenje začetog, ali nerođenog djeteta.

U hrvatskom zakonodavstvu, ne samo da nije dopušteno posvojiti začeto, a nerođeno dijete, već mora proći vremenski period od 6 tjedana od rođenja djeteta da bi ono moglo biti posvojivo. Ovom odredbom nastoji se onemogućiti donošenje naglih i nepromišljenih odluka najčešće od strane mladih djevojki.

Druga pretpostavka jest da potencijalni posvojenik mora biti maloljetna osoba. Na tom kriteriju počiva i svrha posvojenja koja se sastoji u obiteljskopravnom zbrinjavanju i zaštiti djeteta koje je ostalo bez odgovarajuće roditeljske skrbi (od slučaja kada je ono nepoznatog

¹³ Ovaj pojam najčešće se koristi kada majka pristaje na posvojenje svog nerođenog djeteta. Pojedine savezne države SAD-a i Izrael poznaju ovu mogućnost. Osim toga, pojam se koristi i u postupanju sa zamrznutim embrijima.

podrijetla/nahoče/, pa do slučajeve kada su roditelji poznati ali su, zbog razloga propisanih Zakonom, lišeni prava na roditeljsku skrb)¹⁴.

Iako naš zakonodavac ustraje u stavu da posvojenik može biti samo maloljetno dijete, posvojenje odraslih osoba ne predstavlja nepoznanicu za neke europske zemlje, primjerice Francusku i Švicarsku.¹⁵

Posvojenje se može zasnovati samo ako je u skladu s dobrobiti djeteta.¹⁶ Dobrobit posvojenja na strani djeteta dužan je procijeniti Hrvatski Zavod za socijalni rad (dalje u tekstu: Zavod). On je dužan provesti postupak procjene podobnosti i prikladnosti za posvojenje djeteta od strane potencijalnih posvojitelja u odnosu na dobrobit djeteta, podobnost djeteta za posvojenje kao i korisnost posvojenja za dijete.

Zavod provodi stručnu procjenu o podobnosti i prikladnosti za posvojenje potencijalnih posvojitelja na temelju sljedećeg:

- Socijalna anamneza:

Socijalnu anamnezu izrađuju socijalni radnici prema podacima koje je prikupe nakon intervjua s podnositeljima zahtjeva pojedinačno i zajednički. Prilikom razgovora prikupljaju se podaci, između čega su najvažniji osobni, obiteljski i čimbenici okoline koji imaju veliki značaj za roditeljstvo. To mogu biti resursi kojima potencijalni posvojitelji raspolažu, rizici za pojavu zlostavljanja odnosno zanemarivanja djeteta, međusobni odnosi i stupanj privrženosti samog bračnog odnosno izvanbračnog para koji ima namjeru posvajanja. Navedene činjenice utvrđuju se razgovorom s podnositeljima zahtjeva, ali s njihovim bliskim krvnim srodnicima i prijateljima. Osim toga, informacije se prikupljaju i iz dostavljene potrebne dokumentacije.

- Mišljenja psihologa:

Mišljenje psihologa utemeljeno je na pojedinačnom i zajedničkom intervjuu s podnositeljima zahtjeva. Prilikom provođenja kliničkih testiranja, potencijalni posvojitelji na jednom kliničkom psihologijskom testiranju ispituju stavove i emocije podnositelja zahtjeva. Također

¹⁴ Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., Obiteljsko pravo, NN, 2021., str. 284-285.

¹⁵ Navedene zemlje prepoznaju razlike između posvojenja maloljetne i punoljetne osobe pa je za djecu uglavnom rezerviran termin potpunog posvojenja, a za odrasle nepotpunog posvojenja.

¹⁶ Čl. 180. st. 3. ObZ-a

se i posjećuje adresa stanovanja podnositelja zahtjeva te na temelju razgovora s podnositeljima zahtjeva, nakon obrade i upoznavanje s zaključnom ocjenom.

- **Preporuke stručnog tima:**

Stručni tim sastavljen je od socijalnog radnika, psihologa i pravnika. U njemu je ključno mišljenje o sposobnostima podnositelja zahtjeva.¹⁷

Dijete maloljetnih roditelja moguće je posvojiti samo u iznimnom slučaju, i to kada protekom godine dana od njegova rođenja nema izgleda da će se podizati u obitelji roditelja, bake, djeda ili ostalih bližih srodnika.¹⁸

Sukladno odredbi čl. 86 Zakona, dijete ima pravo na izražavanje mišljenja, a roditelji i skrbnici dužni su poštivati mišljenje djeteta sukladno njegovoj dobi i zrelosti. Zakonodavac je donio i Pravilnik kojim se uređuje postupanje se djetetom koje je mlađe od 14 godina i djetetom koje je starije od 14 godina.

Nije moguće posvojiti krvnog srodnika u ravnoj lozi, brata odnosno sestru. Naš zakonodavac smatra kako posvojenje od strane bliskih srodnika vodi iskrivljavanju prirodnih odnosa među strankama – srođnicima.¹⁹ Primjerice, posvojenje od strane djeda i bake, djetetovi stričevi, tetke i ujaci mu postaju braća i sestre.

Podaci iz 2021. godine pokazuju nam da je u našoj državi 3223 djece bilo izdvojeno iz biološke obitelji te smješteno u neku od vrsta privremenog smještaja. Udomiteljske obitelji primile su u svoju skrb 1901 dijete dok je posvojeno 166 djece zaključno s prvim danom 2022. godine. Broj posvojene djece mijenja se iz godine u godinu, a kao prosjek možemo uzeti brojku od 87 do 133 posvojenja na godišnjoj bazi. Registar potencijalnih posvojitelja brajio je 2022. godine 1175 potencijalnih posvojitelja, a zanimljiva je činjenica da od njih čak 604 već imaju djecu.²⁰

U desetogodišnjem periodu od 2012. do 2022. godine u Republici Hrvatskoj posvojeno je 1602 djece. Pored njih, dodatnih 205 djece ima pretpostavke za posvojenje. Statistika pokazuje da je

¹⁷ <https://www.adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/postupak-posvojenja.html> (posjećeno 22.08.2023.)

¹⁸ Konvencija o pravima djeteta jamči djetetu da neće biti odvojeno od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kada nadležna tijela, u skladu sa zakonom utvrde da je to nužno za zaštitu dobrobiti djeteta. Svim zainteresiranim stranama mora se omogućiti sudjelovanje i izjašnjavanje.

¹⁹ Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., Obiteljsko pravo, NN, 2021., str. 289.

²⁰ <https://www.adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/postupak-posvojenja.html> (posjećeno 22.08.2023.)

broj potencijalnih posvojitelja 1129, a od njih je 583 roditelja koji već imaju svoju djecu. Na žalost broj djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi je velik, pa tako imamo 661 dijete smješteno u SOS selu ili srodnom načinu institucionalne skrbi i 1963 djece koja su smještena u udomiteljskoj obitelji.²¹

Sumirano, pretpostavke pasivne adoptivne sposobnosti su sljedeće:

- maloljetnost
- dobrobit posvojenja za dijete
- zabrana posvojenja srodnika ili štićenika
- zabrana posvojenja djeteta maloljetnih roditelja

4.2. Pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja (Aktivna adoptivna sposobnost)

Aktivna adoptivna sposobnost podrazumijeva postojanje određenih, Zakonom navedenih, pretpostavki na strani posvojitelja koje ga čine pogodnim i sposobnim za odgovornu i zahtjevnu ulogu posvojitelja.²²

Za razliku od zasnivanja potomstva prirodnim putem, gdje zakonodavac nema gotovo pa nikakav utjecaj na izbor roditelja, kod posvojenja je situacija bitno drukčija. Posvojitelj mora zakonodavcu pružiti određena jamstva, prikazati mu osobine i kvalitete koje ga čine dobrim roditeljem te ispuniti zakonske pretpostavke za posvojenje. Zakonske pretpostavke koje propisuje Obiteljski zakon su uglavnom negativno određene što znači da u slučaju postojanja pretpostavke koja je navedena kao ona koja ne bi smjela postojati, govorimo o adoptivnom smetnji.

²¹ Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, godišnje statističko izvješće, kolovoz 2022. godina

²² Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., Obiteljsko pravo, NN, 2021., str. 290.

Obiteljski zakon odredbom čl. 187. propisuje zabrane za posvojenje na strani posvojitelja:

Posvojiti ne može osoba:

1. koja je lišena prava na roditeljsku skrb
2. koja je lišena poslovne sposobnosti ili
3. čije dosadašnje ponašanja i osobine upućuju na to da nije poželjno povjeriti joj roditeljsku skrb o djetetu

Posvojitelj mora imati minimlano 21 godinu života, a koja je od posvojenika biti stariji minimalno 18 godina. Zakonodavac poznaje iznimne situacije u kojima posvojitelj može biti mlađi od 21 godine, ali mora biti stariji od posvojenika minimalno 18 godina.

U našem Obiteljskom zakonu, kao ni u većini međunarodnih propisa, u dijelu koji regulira posvojenje ne navode se gornje dobne granice za posvojitelje. U interesu je svih da odnos zasnovan posvojenjem odgovara roditeljskom odnosu te se želi postići da posvojitelj bude u životnoj dobi koja je optimalna i za roditeljstvo. Zadaća je Zavoda za socijalni rad osigurati da posvojenje bude u najboljem interesu djeteta pa tako i glede dobi posvojitelja.

Dijete mogu posvojiti bračni i izvanbračni drugovi zajednički, jedan bračni ili izvanbračni drug ako je drugi bračni ili izvanbračni drug roditelj ili posvojitelj djeteta, jedan bračni, odnosno izvanbračni drug uz pristanak drugog bračnog, odnosno izvanbračnog druga te osoba koja nije u braku ili izvanbračnoj zajednici. Tek izmjenama zakona koje su stupile na snagu 2015. godine, izvanbračni drugovi mogu posvojiti zajednički.

Posvojitelj je u pravilu hrvatski državljanin. Samo iznimno to može biti i strani državljanin ako je to u najboljem interesu djeteta.²³ Da bi posvojenje bilo zasnovano između stranih državljana, bilo da su posvojenik ili posvojitelj, mora se dobiti odobrenje ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi. Posvojenje od strane stranog državljanina trebalo bi biti samo alternativno rješenje. O tome nam govori i Konvencija o pravima djeteta koja ga spominje kao zamjenski oblik skrbi za dijete.

Promatrano na svjetskoj razini, praksa međudržavnog posvojenja široko je zastupljena.²⁴ Taj podatak je zanimljiv stoga što brojni međunarodni (globalni i regionalni) dokumenti svojim

²³ Čl. 186. st 1. i 2. ObZ-a

²⁴ Amplus, Jakovac-Lozić, D., op. cit. U bilj. 426, str. 73.-79. i Jakovac-Lozić, D., op. cit. U bilj. 292.

odredbama i smjernicama ne potiču takvu praksu, tretirajući međunarodno posvojenje kao zamjensku (alternativnu) mogućnost skrbi za dijete, u slučajevima kada se dijete ne može smjestiti kod udomitelja²⁵ ili posvojitelja ili ako se za njega ni u kojem slučaju ne može osigurati primjerena skrb u djetetovoj domovini.

Sumirano, pasivna adoptivna sposobnost obuhvaća sljedeće:

- dob posvojitelja
- status posvojitelja
- državljanstvo

²⁵ Udomiteljstvo je oblik pružanja socijalne usluge smještaja djetetu (ili odrasloj osobi) koju pruža udomitelj sa svojom obitelji ili udomitelj koji živi sam, pod uvjetima propisanim čl. 9., t. 1. Zakona o udomiteljstvu

5. POTREBNI PRISTANCI ZA ZASNIVANJE POSVOJENJA

Osobe čiji se pristanci mogu tražiti prilikom zasnivanja posvojenja su:

- djetetovi roditelji
- bračni, odnosno izvanbračni drug osobe koja namjerava posvojiti dijete
- dijete
- djetetov skrbnik

Pristanak za posvojenje se daje pred zavodom za socijalni rad nadležnim prema mjestu prebivališta, odnosno boravišta²⁶ prethodno navedenih osoba. Prije davanja pristanka, zavod za socijalni rad je dužan upoznati sve navedene osobe s pravnim i psihosocijalnim posljedicama pristanka, kao i samog posvojenja.

5.1. Pristanak djetetovih roditelja

Člankom 188. stavkom 1. ObZ-a propisano je kako je za posvojenje potreban pristanak djetetovih roditelja, osim ako drugačije nije određeno samim ObZ-om.

Roditelj može dati pristanak da njegovo dijete posvoji njemu poznat posvojitelj samo u slučaju da dijete posvaja bračni ili izvanbračni drug roditelja djeteta.²⁷

ObZ posebno ističe davanje pristanka roditelja lišenog poslovne sposobnosti. Naime, da bi osoba mogla dati takav pristanak, ona mora razumjeti značenje takvog pristanka te sve pravne posljedice davanja istog. Zavod za socijalni rad dužan je informirati roditelje o svim pravnim posljedicama posvojenja njihovog djeteta.

Upravo u ovakvim situacijama pristanak roditelja može se nadomjestiti odlukom suda. Da bi do toga došlo, moraju biti ispunjene sljedeće pretpostavke:

- da roditelj nije u stanju razumjeti značenje pristanka za posvojenje
- da je roditelj nesposoban u tolikoj mjeri da nije u stanju ostvarivati niti jedan sadržaj roditeljske skrbi

²⁶ Čl. 194. ObZ-a

²⁷ Čl. 188. st.4. ObZ-a

- da nema izgleda da će se dijete podizati u obitelji bližih srodnika
- da je posvojenje za dobrobit djeteta

Rješenje suda u ovom slučaju donosi se u izvanparničnom postupku. Prijedlog podnosi Zavod za socijalni rad sukladno zakonu.

Osim roditelja koji nije sposoban ostvarivati niti jedan sadržaj roditeljske skrbi, sud može u još dva slučaja svojom odlukom nadomjestiti njihov pristanak, a to su sljedeći:

- ako roditelj dulje vremena zlopotrebljava ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnost i prava ili svojim ponašanjem pokazuje nezainteresiranost za dijete, a posvojenje bi bilo za dobrobit djeteta²⁸
- ako roditelj zlopotrebljava ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnost i prava u kraćem razdoblju u tolikoj mjeri da postoji vjerojatnost da mu se neće više moći trajno povjeriti skrb o djetetu²⁹

Roditelje koji odbijaju dati svoj pristanak na posvojenje njihovog djeteta će Zavod za socijalni rad prvo upozoriti da njihov pristanak može biti nadomješten odlukom suda i to po proteku roka od tri mjeseca od davanja upozorenja.

Roditeljski pristanak može se opozvati u roku od 30 dana od potpisivanja zapisnika o pristanku na posvojenje. Potpisivanjem odnosno davanjem pristanka roditelja on gubi pravo na ostvarivanje roditeljske skrbi, a Zavod za socijalni rad preuzima dijete i stavlja ga pod skrbništvo.

5.2. Pristanak djetetovih skrbnika

Djetetov skrbnik će nadomjestiti pristanak roditelja ukoliko je roditelj umro, nestao, nepoznat ili lišen roditeljske skrbi. Za razliku od roditelja, skrbnik svoj pristanak ne može naknadno opozvati.

Kao i kod roditeljskog, uskraćivanje pristanka bez opravdanja može bit nadomješteno rješenjem suda.

²⁸ Čl. 190. st.1. t.1. ObZ-a

²⁹ Čl. 190. st.1. t.2. ObZ-a

5.3. Pristanak djeteta na posvojenje i njegovo pravo na izražavanje mišljenja

Da bi posvojenje bilo zasnovano, dijete mora dati svoj pristanak ukoliko je starije od 12 godina. Ukoliko je mlađe, ono može izraziti svoje mišljenje koje za zavod nije obvezujuće, ali će se uzeti u obzir u onolikoj mjeri u kojoj zavod procjeni djetetovu zrelost. Ovakva praksa ustaljena je u brojnim europskim državama.

Dijete, kao i roditelj, ima pravo na opoziv svog pristanka do pravomoćnosti rješenja o posvojenju. Izjava se daje osobno na zapisnik.

Valja napomenuti kako se dječji pristanci i opozivi moraju pribavljati u mirnoj i opuštenoj atmosferi za dijete. Dakle, bez utjecaja roditelja, skrbnika ili potencijalnih posvojitelja. Na taj način lakše je utvrditi stvarne želje djeteta bez vanjskih utjecaja i ometanja od strane roditelja, skrbnika ili potencijalnih posvojitelja.

6. POSTUPAK POSVOJENJA

Posvojenje je upravni postupak, a sastoji se od dva različita postupka:

- prethodni postupak (procjena podobnosti i prikladnosti za posvojenje)
- postupak zasnivanja posvojenja

Uz obiteljski zakon postupak posvojenja uređen je i Protokolom o postupanju u postupcima posvojenja.³⁰ U njemu je postupanje prilikom posvojenja razrađeno u korake te on predstavlja svojevrsni „hodogram“.

6.1. Hodogram postupka posvojenja

Korak 1:

Dijete se upisuje u evidencije djece s utvrđenim pretpostavkama za posvojenje. Upis obavlja Zavod za socijalni rad čija se nadležnost utvrđuje prema prebivalištu, odnosno boravištu djeteta čiji je upis potreban.

Korak 2:

Nadležni zavod bira najprikladnijeg potencijalnog posvojitelja. Potencijalni posvojitelji upisani su u registar potencijalnih posvojitelja. Iz prva se potencijalne posvojitelje upoznaje sa osobinama djeteta, a nakon toga zainteresirane posvojitelje se upoznaje sa detaljnijim informacijama o djetetu. Na temelju informacija potencijalni posvojitelji procjenjuju vlastite sposobnosti te mogućnosti skrbi o djetetu. Sva komunikacija obavlja se u prostorijama zavoda te se vrlo velika pažnja pridaje zaštiti privatnosti, kako djece tako i posvojitelja. Zavod nadležan za dijete pribavlja stručno mišljenje o podobnosti i prikladnosti potencijalnih posvojitelja i to od zavoda nadležnog za izabrane potencijalne posvojitelje i odabire onog koji je najprikladniji za dijete i o tome izrađuje zaključak.³¹

³⁰ Protokol donesen 24.08.2016. godine od strane Ministarstva rada, mirovinskih sustava, obitelji i socijalne politike

³¹ Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., Obiteljsko pravo, NN, 2021., str. 316.

Korak 3:

Ovaj korak obuhvaća radnje u slučaju da se ne može pronaći najprikladniji posvojitelj za određeno dijete. Zavod koji je nadležan za dijete obavještava nadležno ministarstvo te mu predaje Izvješće o djetetu.³² Ministarstvo po tome izrađuje anonimizirani profil djeteta koji objavljuje na web-podstranici Ministarstva koja ima iznimno ograničen pristup. Na taj način informira sve zavode za socijalni rad u Hrvatskoj te ih obvezuje da pregledaju vlastite registre postoje li na njihovom području potencijalni posvojitelji za dijete objavljeno na anonimiziranom profilu. Rok za izvještavanje Ministarstva od strane zavoda je 30 dana od objave profila. Ukoliko postoje zainteresirani pogodni potencijalni posvojitelji omogućava im se pristup anonimiziranim podacima djeteta.³³ Navedeni anonimizirani profil je u prvih 90 dana vidljiv samo potencijalnim posvojiteljima iz RH, a po isteku tog roka i sudionicima međudržavnog posvojenja.³⁴

Korak 4:

Po proteku roka od 15 dana od odabira najprikladnijeg posvojitelja, pokreće se postupak zasnivanja posvojenja. Stranke u postupku su dijete i najprikladniji potencijalni posvojitelj, a postupak se pokreće na inicijativu zavoda za socijalni rad. Dijete u tom trenutku može biti u udomiteljskoj obitelji, ustanovi ili s nekom drugom osobom kojoj je ono povjereno na skrb. Zavod će u suradnji s njima početi pripremu djeteta za posvojenje. Zavod izdaje zaključak stručnog tima kojim se najprikladnijeg potencijalnom posvojitelju daje mogućnost ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom.³⁵

³² Sadržaj izvješća propisan je čl.10. Pravilnika o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje.

³³ Valja napomenuti kako potencijalni posvojitelji moraju biti upisani u Registar potencijalnih posvojitelja. Lozinku za pristup objavljenom profile dodjeljuje nadležni zavod za socijalni rad.

³⁴ Nakon isteka roka od 90 dana, ukoliko se ne javi niti jedan potencijalni posvojitelj, zakonodavac smatra da je potrebno poduzeti daljnje radnje kako bi se zaštitila prava i dobrobit djeteta te otvara put međudržavnom posvojenju.

³⁵ Pri osobnim odnosima misli se na boravak djeteta u domu potencijalnog posvojitelja, a sve u skladu s dobrobiti djeteta da bi se procijenilo hoće li posvojenje biti poželjno.

Korak 5:

Dijete se smješta u obitelj potencijalnih posvojitelja, dolazi do upoznavanja i uspostave osobnih odnosa. Za vrijeme probnog smještaja zavod osigurava stručnu pomoć i potporu potencijalnim posvojiteljima i djetetu. Djetetu se omogućava izražavanje mišljenja o posvojenju.³⁶

Korak 6:

U šestom koraku zasniva se posvojenje. Rješenja o posvojenju donosi Zavod za socijalni rad prema prebivalištu, odnosno boravištu djeteta. Protekom roka od 8 dana od pravomoćnosti rješenja o posvojenju upisuje se u registar posvojenja. U istom roku rješenje se dostavlja i matičnom uredu te zavodu za socijalni rad prema prebivalištu odnosno boravištu posvojitelja. Sukladno odredbama obiteljskog zakona, matični ured će izvršiti upis posvojitelja u maticu rođenih posvojenika.

U Republici Hrvatskoj imamo 18 domova za djecu koja nemaju odgovarajuću roditeljsku skrb. 14 domova je osnovano od strane Republike Hrvatske, dok je 8 osnovano od strane nedržavnih i stranih osnivača poput Caritasa, SOS - dječjih sela (Lekenik i Ladmirevci) i Nuevo futuro.

Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne skrbi redovito objavljuje godišnja izvješća u kojima je vidljivo da je unatrag 10 godina posvojeno više od 1500 djece. Na godišnjoj bazi to je oko 100 posvojenja godišnje.

Proces posvojenja od početka do kraja traje u prosjeku između dvije i tri godine. Osim što veliku ulogu u usporavanju procesa ima birokracija, nije zanemariv nesrazmjer broja djece koja su spremna na posvojenje i evidentiranih potencijalnih posvojenika.³⁷

³⁶ Mišljenje djeteta mlađeg od 12 godina uzima se u obzir, ali nije obvezujuće, dok dijete koje je navršilo 12 godina mora dati svoj pristanak.

³⁷ <https://www.adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/postupak-posvojenja.html> (posjećeno 26.08.2023.)

6.2. Prethodni postupak

6.2.1. Procjena podobnosti i prikladnosti za posvojenje

Temeljni akt koji uređuje pitanje podobnosti i prikladnosti posvojitelja je Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost³⁸ i prikladnost³⁹ za posvojenje. Pored toga imamo i sadržaj stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaj izvješća djeteta. Pravilnik nam u svom čl.3. uređuje formu i sadržaj stručnog mišljenja⁴⁰

Stvarna nadležnost tijela koji provodi navedeni postupak je Zavod za socijalni rad, a mjesna nadležnost određuje se prema prebivalištu, odnosno boravištu potencijalnih posvojitelja.

U prethodnom postupku potencijalni posvojitelj (bračni drugovi, izvanbračni drugovi, samac koji žete posvojiti) obraćaju se zavodu za socijalni rad u mjestu svog prebivališta, odnosno boravišta podnoseći pisanu prijavu namjere posvojenja djeteta kao i zahtjev za izdavanjem mišljenja o njihovoj podobnosti i prikladnosti za posvojenje.⁴¹

U postupku stručne pripreme koja traje 40 sati, potencijalne posvojitelje upoznaje se sa značajem i postupkom posvojenja. To uključuje razvojne mogućnosti i potrebe djeteta, razjašnjava vezivanje i uzajamnu privrženost, formiranje identiteta djeteta, značaj bioloških roditelja u životu djeteta, poznavanje s poželjnim vremenom kada djetetu treba reći da je posvojeno, s postupkom prilagodbe djeteta na novu obitelj, značaj podrške razvijanja samopouzdanja kod djeteta, odgojnim postupcima roditeljstva.⁴²

³⁸ Ovaj pojam podrazumijeva okolnosti koje se odnose na pravne pretpostavke na strani potencijalnih posvojitelja.

³⁹ Ovaj pojam podrazumijeva okolnosti koje se odnose na fizičke, psihičke i socijalne pretpostavke koje posvojitelji moraju imati u odnosu na potrebe pojedinog djeteta.

⁴⁰ Stručno mišljenje sadrži sljedeće: 1. Podatke o identitetu potencijalnih posvojitelja, datum rođenja, mjesto rođenja, nacionalnost, državljanstvo, zanimanje, etničko podrijetlo, vjeroispovijesti, bračni status, broj djece, ostali članovi kućanstva potencijalnih posvojitelja; 2. Podatke o podobnosti i prikladnosti za posvojenje; 3. Podatke o životnim okolnostima na strani potencijalnih posvojitelja koje su dovele do podnošenja zahtjeva, a izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje; 4. Podatke o obiteljskoj povijesti (anamnezi); 5. Podatak o zdravstvenom statusu potencijalnih posvojitelja i medicinskoj povijesti; 6. Podatke o socijalnom okruženju; 7. Podatke o stambenom i materijalnom statusu potencijalnih posvojitelja; 8. Razloge, odnosno motivaciju za posvojenje; 9. Podatke o sposobnosti za zasnivanje međudržavnog posvojenja; 10. Kompetencije potencijalnih posvojitelja za roditeljstvo u odnosu na određene osobine, odnosno karakteristike djeteta; Prijedlog i zaključak,

⁴¹ Čl. 203. ObZ-a

⁴² Čl. 5. Pravilnika razrađuje detaljno cijeli postupak stručne pripreme te teme koje razrađuje

Kao što smo ranije spomenuli da se posvojiteljima kaže kako bi dijete upravo od njih trebalo saznati da je posvojeno, obiteljski zakon spominje u čl. 206. da bi se to trebalo reći djetetu najkasnije do 7.godine života.⁴³

6.2.2. Probni smještaj djeteta u obitelji potencijalnog posvojitelja

Prije donošenja rješenja o posvojenju dijete se priprema za posvojenje tako da se potencijalnom posvojitelju (upisanom u registar potencijalnih posvojitelja⁴⁴) koji je procijenjen najprikladnijim upravo za određeno dijete, a prema stručnom mišljenju zavoda za socijalni rad o podobnosti i prikladnosti potencijalnih posvojitelja⁴⁵, omogućiti ostvarivanje osobnih odnosa sa djetetom.

Iako je probni smještaj novina u Hrvatskom obiteljskom zakonodavstvu te se može preispitivati njegov smisao iz perspektive dobrobiti djeteta. Djeca koja imaju osjećaj napuštenosti od vlastitih roditelja te neuspjela iskustva probnog smještaja će krivca pronalaziti u sebi. To može dodatno narušiti njihovo samopouzdanje te prouzročiti dodatne psihološke probleme. Budući da je posvojenje kao institut usmjereno primarno na dobrobit djeteta, možemo dvojiti o smislu uvođenja ove novine. Primjera radi, Talijansko, Švicarsko, Njemačko i Francusko zakonodavstvo ne samo da koriste probni smještaj, nego je on obvezujući u svim tim državama u preiodu od 6-12 mjeseci. Za to vrijeme djeca su pod osobitim nadzorom službi socijalne skrbi koji prate stanje djeteta u obitelji potencijalnog posvojitelja.

6.3. Postupak zasnivanja posvojenja

U postupku zasnivanja posvojenja svi sudionici su dužni poštovati pravo na zaštitu osobnih podataka, a javnost je isključena. Prilikom postupanja primjenjuje se Zakon o općem upravnom postupku gdje se štite osobni i tajni podatci.

⁴³ Hrvatsko obiteljsko zakonodavstvo prije 1998. Godine nije spominjalo ovu dobnu granicu, a promjena je potaknuta Konvencijom o pravima djeteta koja u čl.7. st.1. kaže sljedeće: »Dijete se prijavljuje odmah nakon rođenja i od rođenja ima pravo na ime, pravo na brigu, državljanstvo i, ako je to moguće, pravo da zna tko su mu roditelji i pravo na njihovu brigu«

⁴⁴ Čl. 207 ObZ-a

⁴⁵ Ako je od izrade stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti potencijalnih posvojitelja do pokretanja postupka proteklo više od godinu dana, zavod za socijalni rad mjesta prebivališta, odnosno boravišta potencijalnih posvojitelja preispitat će bez odgode jesu li se okolnosti promijenile (čl. 211. St.2. Obz)

Stranke u postupke zasnivanja posvojenja su:

- dijete
- najprikladniji potencijalni posvojitelj

Sukladno odredbi čl. 209., st.2.,3.,4.,5. Obz-a, ulogu stranke u postupku neće imati sljedeće osobe:

- 2) Roditelj koji je pristao da dijete posvoje njemu nepoznati posvojitelji, nakon isteka roka od 30 dana od dana potpisivanja zapisnika o pristanku;
- 3) Kada dijete posvaja bračni ili izvanbračni drug roditelja djeteta, njegov bračni ili izvanbračni drug je stranka u postupku, a drugi roditelj djeteta nakon isteka roka od 30 dana od dana potpisivanja zapisnika o pristanku na posvojenje nije stranka u postupku zasnivanja posvojenja;
- 4) Roditelj čiji je pristanak za posvojenje nadomješten rješenjem suda, nije stranka u postupku zasnivanja posvojenja;
- 5) Roditelj čiji pristanak za posvojenje nije potreban, nije stranka u postupku zasnivanja posvojenja

6.4. Rješenje o posvojenju

Posvojenje je zasnovano donošenjem rješenja o posvojenju. Protiv njega može se podnijeti žalba ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi. Žalba se, sukladno pravilima Zakona o općem upravnom postupku izjavljuje u roku od 15 dana od dana dostave rješenja ako nije propisan duži rok. Posvojenje se smatra zasnovanim kada ovo rješenje postane pravomoćno.⁴⁶

Zakonodavac odredbom čl. 213., st. 1., Obz-a decidirano propisuje sadržaj izreke rješenja kojim se zasniva posvojenje. Ona sadrži:

- (1) za posvojenika: osobno ime i prezime, spol, dan, mjesec, godinu i sat rođenja, mjesto rođenja, nacionalnost i državljanstvo, godinu i redni broj upisa u matici rođenih;
- (2) za roditelje: osobni identifikacijski broj, osobno ime (i rođeno prezime), datum i mjesto rođenja, nacionalnost, državljanstvo, zanimanje te prebivalište i adresu stanovanja roditelja;
- (3) za posvojitelje: osobni identifikacijski broj, osobno ime (i rođeno prezime), datum i mjesto rođenja, nacionalnost, državljanstvo, zanimanje te prebivalište i adresu stanovanja roditelja;

⁴⁶ Čl. 214., st.2. ObZ-a

(4) određenje da se posvojitelji upisuju, odnosno ne upisuju kao roditelji i

(5) određenje da se djetetu ima odrediti novi identifikacijski broj koji će se upisati u maticu rođenih, ako je to potrebno radi zaštite prava i interesa djeteta

Nakon zasnivanja posvojenja, potrebno je uskladiti postojeće i novo stanje u državnim maticama. Pravomoćnošću rješenja o posvojenju, zavod za socijalni rad ga dostavlja nadležnom matičaru. On potom upisuje u maticu rođenih djeteta činjenicu zasnovanog posvojenju, a otvara se i novi temeljni upis za isto dijete. Nadležnost zavoda za socijalni rad utvrđuje se prema prebivalištu odnosno boravištu posvojitelja.⁴⁷

Jedna od posljedica zasnovanog posvojenja je i naknadna promjena podataka koji se tiču identiteta posvojenika. U pravilu, mijenjaju se podatci o roditeljima djeteta, a isto tako i osobno ime djeteta, sukladno izreci rješenja o posvojenju.⁴⁸

Za razliku od građana koji nisu posvojeni, posvojenik ima dva temeljna upisa činjenica rođenja djeteta. Za početak se u njegovu prvu maticu rođenih upisuje naknadna bilješka o posvojenju te zabrana izdavanja naknadnih isprava iz tog upisa.⁴⁹ Dan pravomoćnosti rješenja o posvojenju smatra se danom kada je posvojenje zasnovano te se upravo taj datum upisuje u maticu.

Kako bi se zaštitila tajnost posvojenja, nakon upisa bilješke o izvršenom posvojenju u maticu rođenih, unosi se novi upis činjenice rođenja posvojenika, a po prethodnom upisu više se ne izdaju isprave. Posvojenik se u maticu rođenih upisuje s podacima koji su za njega valjani od dana pravomoćnosti rješenja o posvojenju.⁵⁰

Za određenje da se posvojitelji upišu kao roditelji, potreban je pristanak posvojenika koji je navršio 12 godina života.⁵¹

⁴⁷ Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., *Obiteljsko pravo*, NN, 2021., str. 329

⁴⁸ Čl. 15., Zakona u državnim maticama

⁴⁹ Čl. 9., Zakona o državnim maticama

⁵⁰ Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., *Obiteljsko pravo*, NN, 2021., str. 329

⁵¹ Čl. 213., st.4., ObZ-a

Kao novina u obiteljskom zakonodavstvu od 2015. godine javlja se i odredba kojoj se djetetu traži novi osobni identifikacijski broj koji se upisuje u maticu rođenih. On je bitan radi zaštite prava i interesa djeteta.

„Posvojiteljski dopust traje 6 mjeseci za dijete do 18 godina, a u slučaju da se posvajaju dvoje ili više djece ili dijete s poteškoćama u razvoju, dopust se produžuje za 60 dana. Kad se iskoristi posvojiteljski dopust, posvojitelj ima pravo na roditeljski dopust i sva druga prava zaposlenog odnosno zaposlenog roditelja za posvojenika do njegove 8. godine života“.⁵² Također, posvojitelji su ujedno i korisnici doplatka za djecu.

⁵² Čl. 36. Zakona o roditeljskim i roditeljskim potporama

7. STRUČNA POMOĆ NAKON ZASNIVANJA POSVOJENJA

Bez obzira na prethodno provden postupak u kojem se posvojitelji upoznaju detaljno s posljedicama i učincima samog posvojenja, a dijete prolazi pripremu u probnom smještaju, zavod za socijalni rad kontinuirano pruža pomoć i podršku obje strane u postupku.

Zavod za socijalni rad mjesta prebivališta, odnosno boravišta posvojitelja dužan je, na zahtjev zavoda za socijalni rad koji je donio rješenje o zasnivanju posvojenja, pratiti prilagodbu djeteta u posvojiteljskoj obitelji te nakon isteka roka od šest mjeseci od dana zasnivanja posvojenja o tome sastaviti izvješće.⁵³

Zakonodavac je Pravilnikom o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta o posvojenju te sadržaju izvješća o prilagodbi djeteta u posvojiteljskoj obitelji, propisao obvezu zavoda za socijalni rad mjesta prebivališta odnosno boravišta posvojitelja pratiti prilagodbu djeteta u posvojiteljskoj obitelji. Prilagodbu prate i o njoj sastavljaju izvješće socijalni radnik i psiholog navedenog zavoda.⁵⁴

Sadržaj izvješća propisan je čl. 10. Pravilnika, a ima status službene tajne te podliježe propisima zaštite osobnih podataka i zaštiti tajnosti podataka.

⁵³ Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., Obiteljsko pravo, NN, 2021., str. 311

⁵⁴ Čl. 9. Pravilnika o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta o posvojenju te sadržaju izvješća o prilagodbi djeteta u posvojiteljskoj obitelji

8. SPIS I OČEVIDNIK PREDMETA O POSVOJENJU

Zavod za socijalni rad koji je donio rješenje o posvojenju vodi i čuva spise predmeta i očevidnik o predmetima posvojenja. Zavod je dužan postupati po pravilima odredbi Pravilnika o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta o posvojenju. Očevidnici se vode u elektroničkom obliku a u njih se upisuju svi podatci o predmetima posvojenja. Navedeni podatci moraju imati i sigurnosne kopije. Stručnog radnika koji popunjava očevidnike te ima uvid u njih pisanim aktom određuje ravnatelj.

Sadržaj očevidnika:

- podatci koji se odnose na naziv zavoda za socijalni rad i područje mjesne nadležnosti
- podatci o posvojeniku prije i nakon posvojenja
- podatci o posvojenikovim biološkim roditeljima
- podatci o posvojiteljima
- klasifikacijska oznaka i urudžbeni broj i datum prethodnog odobrenja posvojenja
- klasifikacijska oznaka i urudžbeni broj rješenja o posvojenju

Spisi predmeta o posvojenju moraju se čuvati odvojeno od ostalih predmeta, mora se poštivati čuvanje službene tajne te zaštititi spise od oštećenja ili uništenja. Navedeni spisi predstavljaju arhivsko gradivo koje se čuva trajno.

Podatci o posvojenju službena su tajna.⁵⁵ Spisi o predmetu posvojenja i očevidnik imaju status službene tajne i podliježu zaštiti prema propisima o zaštiti osobnih podataka i zaštiti tajnosti podataka.⁵⁶

⁵⁵ Čl. 217., st. 2., ObZ-a

⁵⁶ Stupanjem na snagu Zakona o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka, prestao je važiti Zakon o zaštiti osobnih podataka iz 2003. godine.

Stručni radnici koji su imenovani za popunjavanje očevidnika dužni su po prestanku zaposlenja i dalje čuvati službenu tajnu o predmetima posvojenja.

Suprotno postupanje propisano je Kaznenim zakonom i to odredbom čl.300. koja kaže:

- (1) Tko ne ovlašteno drugome priopći, preda ili na drugi način učini pristupačnim podatke koji su službena tajna, kaznit će se kaznom zatvora do 3 godine
- (2) Nema kaznenog djela ako je djelo iz st.1. ovog članka počinjeno u pretežito javnom interesu⁵⁷

⁵⁷ Kazneni zakon u svojim odredbama propisuje i kazneno djelo neovlaštenog otkrivanja profesionalne tajne, a odredba se odnosi na odvjetnike, javne bilježnike, zdravstvene radnike, psihologe, vjerske ispovjednike te djelatnike ustanove socijalne skrbi

9. PRAVO NA UVID U PODATKE O POSVOJENJU

Uvid u spise predmeta o posvojenju i maticu rođenih posvojenih djeteta imaju:

- punoljetni posvojenik
- posvojitelj
- roditelj koji je dao pristanak da dijete posvoji njemu poznati posvojitelj, odnosno bračni ili izvanbračni drug roditelja djeteta

Zavod za socijalni rad učinit će iznimku te dati uvid u spise o posvojenju ili maticu rođenih i maloljetnom posvojeniku, ako utvrdi da bi to bilo u njegovom interesu. Zakonodavac ograničava prava maloljetnika na uvid najviše iz razloga pojave otpora prema roditeljima u doba puberteta.

Bliski krvni srodnici posvojenika moći će imati također pravo uvida u spise predmeta isključivo ako im punoljetni posvojenik da za to pristanak. Pristanak se daje zavodu za socijalni rad.

Razvidno je da se ovakvom odredbom, kojom se i bližim krvnim srodnicima posvojenika onemogućava uvid u spise predmeta o posvojenju bez pristanka punoljetnog posvojenika, želi onemogućiti osobe koje nemaju pravnog interesa da stječu bilo kakva saznanja o samoj činjenici posvojenja i osobama koje su tim odnosom bile ili ostaju povezane.⁵⁸

Valja napomenuti da nisu sve države Europe i svijeta otvorene i transparente kada je riječ o podacima iz posvojiteljskog odnosa. Iako je RH to dozvoljeno stjecanjem punoljetnosti, dakle s 18 godina, Italija zahtjeva navršenih 25 godina. Neke države koriste pojam zrelosti djeteta, dok ne navode s koliko je to navršenih godina. Zanimljivo je da dvije države uopće ne dopuštaju pristup takvim podacima, a riječ je o Irskoj i Sloveniji. A tri Europske države takvu mogućnost definiraju kao neprimjenjivu a radi se o Cipru, Luksemburgu i Slovačkoj.

⁵⁸ Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., Obiteljsko pravo, NN, 2021., str. 334

10. PRAVNI UČINCI POSVOJENJA

Pravni učinci posvojenja propisani su čl. 196.-199. Obz-a, a to su:

- zabrana osporavanja porijekla djeteta
- srodstvo između posvojitelja i njegovih srodnika te posvojenika i njegovih potomaka
- prestanak svih prava i obveza posvojenika i njegovih krvnih srodnika, osim ako posvaja maćeha ili očuh
- posvojitelji određuju ime posvojeniku, ako je stariji od 12 godina potreban je njegov pristanak, zajedničko prezime posvojitelja
- posvojenik može zadržati ime i prezime, ako je to u njegovom interesu
- posvojitelji mogu odrediti narodnost posvojenika
- recipročno pravo nasljeđivanja u odnosu na posvojitelje
- prestanak prava na nasljeđivanje u odnosu na biološke roditelje i krvne srodnike

Pravomoćnošću odluke o posvojenju, među posvojiteljem i njegovim srođnicima s jedne strane te posvojenikom i njegovim potomcima s druge strane, posvojenjem nastaje neraskidiv odnos srodstva i sva prava i dužnosti koje iz toga proizlaze.⁵⁹

Posvojenik postaje članom obitelji svojih posvojitelja, a srodstvo nastalo posvojenjem naziva se građansko srodstvo. To je neraskidiv odnos koji ima jednako pravno značenje kao i krvno odnosno biološko srodstvo.

⁵⁹ Čl.197., st.1., ObZ-a

11. MEĐUDRŽAVNO POSVOJENJE IZ PERSPEKTIVE HRVATSKOG ZAKONODAVSTVA

Međunarodno posvojenje podrazumijeva posvojenje u kojim se djetetu mijenja država boravka nakon zasnovanog posvojenja. Promjena je neovisna o državljanstvu djeteta ili posvojitelja. Najšire rasprostranjeno bilo je poslije Drugog svjetskog rata, a dodatno raste šezdesetih godina 20. stoljeća poslije ratnih sukoba u Južnoj Koreji i Vijetnamu. Država s najvećim brojem međunarodnih posvojenja dugo su bile Sjedinjene američke države, a od 2009. godine predvodnik su zemlje Europske unije.

Tablica 1. Najtraženije države porijekla i države primateljice međunarodno posvojene djece u EU u razdoblju 2004.-2014.

Najtraženije države porijekla	Države primateljice u EU				
Rusija 21 727	Španjolska	Italija	Francuska	Njemačka	UK
Etiopija 9 053	Francuska	Italija	Belgija	Danska	Njemačka
Kina 8 718	Francuska	Nizozemska	Švedska	UK	Finska
Kolumbija 8 143	Italija	Francuska	Njemačka	Švedska	Nizozemska
Vijetnam 6 206	Francuska	Italija	Danska	Švedska	Njemačka
Ukrajina 6 089	Italija	Španjolska	Francuska	Njemačka	Švedska
Haiti 5 371	Francuska	Njemačka	Nizozemska	Belgija	Italija
Brazil 3 293	Italija	Francuska	Nizozemska	Portugal	Belgija
Indija 2 528	Italija	UK	Danska	Švedska	Francuska
Kazahstan 2 266	Španjolska	Švedska	Belgija	Francuska	Njemačka

Izvor: Europski parlament, 2016.

Konvencija o pravima djeteta naglašava koliko je važno imati na umu najbolji interes djeteta. Upravo iz tog razloga iznimno je važno dobro procijeniti da li je međunarodno posvojenje namijenjeno dobrobiti djeteta. Potrebno je prije svega dobro proučiti sve opcije posvojenja

djeteta u državi njegova rođenja. Ne smijemo zaboraviti da dijete preseljenjem u drugu državu kod svojih posvojitelja gubi dio svog kulturnog, vjerskog i etničkog identiteta.⁶⁰

Stupanjem na snagu Konvencije o zaštiti djece posvojitelji koji imaju prebivalište ili boravište u Republici Hrvatskoj a koji žele posvojiti dijete iz druge države koja je potpisnica konvencije po završetku postupka zavoda za socijalni rad kojim se utvrđuje podobnost za posvojenje, prvo podnose zahtjev za posvojenje Ministarstvu rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike kao Središnjem tijelu Republike Hrvatske. Moraju naznačiti iz koje države žele posvojiti dijete. Uz svoj zahtjev moraju priložiti i stručno mišljenje zavoda za socijalni rad da su podobni za posvojenje, ne starije od godinu dana.

Tablica 2. Broj djece posvojene iz Republike Hrvatske od stranih državljana te broj zaprimljenih namjera posvojenja od stranih državljana u periodu 2009.-2018.

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj djece posvojene od stranih državljana	8	5	5	1	1	1	0	-	0	1
Broj zaprimljenih namjera posvojenja i zahtjeva za izdavanje mišljenja o podobnosti za posvojenje od stranih državljana	132	238	161	87	4	-	2	1	-	3

Izvor: Godišnja statistička izvješća o korisnicima i primijenjenim pravima socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2009.-2018., Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Kada govorimo o međunarodnim posvojenjima, lako dolazi do zloupotrebe instituta i povrede najboljeg interesa djeteta. Još teži oblik povrede bila bi trgovina djecom i otmica, pogotovo kad su u pitanju neke izvanredne okolnosti kao što su ratovi i prirodne katastrofe kada dođe do prisilnog odvajanja djece od roditelja. Čl. 71 Zakona o međunarodnom privatnom pravu i čl. 24. haške Konvencije sud je ovlašten odbiti posvojenje koje bi bilo u suprotnosti s njezinim

⁶⁰ <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/postupak-posvojenja-s-osvrtom-na-međunarodno-posvojenje-53732> (posjećeno 30.08.2023.)

odredbama. Pri vođenju postupka naglasak se stavlja na interes djeteta. Institucije koje trebaju imati glavnu ulogu u zaštiti djece su sustavi socijalne skrbi. Oni imaju dužnost reagiranja nakon susreta sa situacijom zlouporabe instituta posvojenja, bilo da je ono međudržavno, bilo da je ono unutar države.

12. STATISTIČKI PREGLED PODATAKA

Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike objavilo je godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2021. godini. Iz njega možemo vidjeti detaljan pregled statističkih podataka vezanih za posvojenje u Republici Hrvatskoj.

Tablica 3. Godišnje izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2021. godini

E	POSVOJENJE	
1.	Djeca s ispunjenim pretpostavkama za posvojenje, na dan 31.12.2021. - ukupno (1.1.+1.2.+1.3.+1.4.)	489
1.1.	djece do 5 godina	76
1.1.1.	- od toga djece s teškoćama u razvoju	13
1.1.2.	- od toga djece nepoznatog podrijetla	0
1.1.3.	- od toga djece maloljetnih roditelja	0
1.2.	djece od 6 do 10 godina	126
1.2.1.	- od toga djece s teškoćama u razvoju	61
1.2.2.	- od toga djece nepoznatog podrijetla	4
1.3.	djece od 11 do 14 godina	143
1.3.1.	- od toga djece s teškoćama u razvoju	41
1.3.2.	- od toga djece nepoznatog podrijetla	0
1.4.	djece od 15 do 18 godina	144
1.4.1.	- od toga djece s teškoćama u razvoju	43
1.4.2.	- od toga djece nepoznatog podrijetla	4
2.	Ukupan broj posvojene djece tijekom 2021. godine	152
2.1.	- od toga djece s teškoćama u razvoju	16
2.2.	- od toga braće i sestara	68
2.3.	- od toga djece maloljetnih roditelja	3
2.4.	- od toga djece nepoznatog podrijetla	4
3.	Posvojena djece prema dobi	152
3.1.	do navršene 1. godine	21
3.2.	od 1 do 5 godina	74
3.3.	od 6 do 10 godina	42
3.4.	od 11 do 14 godina	10
3.5.	od 15 do 18 godina	5
4.	Broj djece posvojene od:	152
4.1.	hrvatskih državljana	150
4.1.2.	od toga srodnik	9
4.2.	stranih državljana	2
4.2.1.	od toga srodnik	3
5.	Broj djece posvojene od:	152
5.1.	bračnog/izvanbračnog para zajednički	140
5.2.	osobe koja nije u braku/izvanbračnoj zajednici (samac)	6
5.3.	jednog bračnog/izvanbračnog druga (ako je drugi roditelj/posvojitelj)	5
5.3.1.	od toga bračni/izvanbračni drug je: žensko (maćeha)	1
5.3.2.	od toga bračni/izvanbračni drug je: muško (očuh)	4
5.4.	jednog bračnog/izvanbračnog druga uz pristanak drugog bračnog/izvanbračnog druga	1
6.	Posvojitelji po bračnom statusu (može ih biti jednako ili manje od broja posvojene djece)	138
6.1.	bračni/izvanbračni par zajednički (supružnike prikazati kao 1 posvojitelja)	127
6.2.	osoba koja nije u braku/izvanbračnoj zajednici (samac)	6
6.3.	jedan bračni/izvanbračni drug (ako je drugi roditelj/posvojitelj)	3
6.4.	jedan bračni/izvanbračni drug (uz pristanak drugog bračnog/izvanbračnog druga)	2

7.	Posvojitelji po državljanstvu (prikazati svaku osobu pojedinačno) (bračni/izvanbračni par = 2 osobe)	241
7.1.	hrvatski državljanin	240
7.1.1.	od toga srodnik	5
7.2.	strani državljanin	1
7.2.1.	od toga srodnik	0
8.	Posvojitelji prema dobi -ukupno	220
8.1.	bračni/izvanbračni par (prikazati svaku osobu pojedinačno)	210
8.1.1.	oboje mlađi od 35 godina	16
8.1.2.	jedan mlađi od 35 godina, drugi do 40 godina	33
8.1.3.	jedan mlađi od 35 godina, drugi stariji od 40 godina	18
8.1.4.	oboje u dobi od 35 do 40 godina	49
8.1.5.	jedan u dobi od 35 do 40 godina, drugi stariji od 40 godina	23
8.1.6.	oboje u dobi od 40 do 50 godina	66
8.1.7.	oboje stariji od 50 godina	5
8.2.	osoba koja nije u braku /izvanbračnoj zajednici (samac)	5
8.2.1.	žena	4
8.2.1.1.	mlađa od 35 godina	0
8.2.1.2.	u dobi između 35 i 40 godina	1
8.2.1.3.	u dobi između 40 i 50 godina	3
8.2.1.4.	starija od 50 godina	0
8.2.2.	muškarac	1
8.2.2.1.	mlađi od 35 godina	0
8.2.2.2.	u dobi između 35 i 40 godina	0
8.2.2.3.	u dobi između 40 i 50 godina	0
8.2.2.4.	stariji od 50 godina	1
8.3.	bračni/izvanbračni drug (ako je roditelj/posvojitelj žensko (maćeha)	1
8.3.1.	mlađa od 35 godina	1
8.3.2.	u dobi između 35 i 40 godina	0
8.3.3.	starija od 40 godina	0
8.4.	bračni/izvanbračni drug (ako je drugi roditelj/posvojitelj muško (očuh)	2
8.4.1.	mlađi od 35 godina	1
8.4.2.	u dobi između 35 i 40 godina	1
8.4.3.	stariji od 40 godina	0
8.4.	jedan bračni/izvanbračni drug (uz pristanak drugog bračnog/izvanbračnog druga)	2
8.4.1.	žena	0
8.4.1.1.	mlađa od 35 godina	0
8.4.1.2.	u dobi između 35 i 40 godina	0
8.4.1.3.	starija od 40 godina	0
8.4.2.	muškarac	2
8.4.2.1.	mlađi od 35 godina	0
8.4.2.2.	u dobi između 35 i 40 godina	0
8.4.2.3.	stariji od 40 godina	2

Pristanak za posvojenje		
9.	Broj roditelja koji su dali svoj pristanak za posvojenje članak 188.	48
9.1.	- od toga maloljetni roditelj	0
9.2.	- od toga roditelj lišen poslovne sposobnosti	3
10.	Broj roditelja koji su povukli svoj pristanak na posvojenje članak 188.	3
11.	Broj upozorenja centra za socijalnu skrb roditeljima koji odbijaju dati pristanak na posvojenje članak 189.	1
12.	Broj rješenja koje je donio sud kojim se nadomješta pristanak roditelja na posvojenje članak 190.	17
12.1.	- od toga jer roditelj zloupotrebljava ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnost i prava	14
12.2.	- od toga jer roditelj nije trajno u stanju ostvarivati niti jedan sadržaj roditeljske skrbi	3
13.	Broj djece koja nisu posvojena u roku od <i>tri</i> godine od dana kada je izjava o pristanku bila dana (po dobnoj i rodnoj podjeli)	10
13.1.	od 1 do 5 godina	2
13.1.1.	- muški	0
13.1.2.	- ženski	2
13.2.	od 6 do 10 godina	3
13.2.1.	- muški	1
13.2.2.	- ženski	2
13.3.	od 11 do 14 godina	3
13.3.1.	- muški	1
13.3.2.	- ženski	2
13.4.	od 15 do 18 godina	2
13.4.1.	- muški	1
13.4.2.	- ženski	1
Procjena podobnosti i prikladnosti za posvojenje		
14.	Broj potencijalnih posvojitelja s pozitivnim mišljenjem za posvojenje, upisanih u REGISTAR potencijalnih posvojitelja na dan 31.12. 2021. članak 207.	847

Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statističko%20izvješće%20za%202021.%20godinu.pdf> (posjećeno 01.09.2023.)

13. ZAKLJUČAK

Institut posvojenja često nazivamo jednim od najplemenitijih djela koje čovjek može učiniti. Iako na prvu djeluje kao proces iz kojeg proizlazi samo najbolje za obje stranke, posvojenika i posvojitelja, ne smijemo zaboravit da je ono izrazito kompleksan proces. Svako dijete ima potrebu za brigom, skrbi i ljubavi roditelja, ali nažalost sva djeca nemaju roditelje koji im to mogu pružiti.

Posvojitelji su najčešće osobe koje nisu u stanju realizirati potrebu za biološkim potomstvom, pa roditeljstvo ostvaruju na taj način. Biološki roditelji s treće strane, često se nalaze u teškim životnim okolnostima u kojima nisu u stanju brinuti za vlastito dijete. Iako realizirano posvojenje predstavlja jedan pozitivan ishod i rješenje situacije, sama procedura ostavlja velike posljedice na strani posvojenika, posvojitelja i bioloških roditelja te se procesu mora pristupiti iznimno ozbiljno i pažljivo.

Postupak posvojenja je iznimno dugotrajan i iscrpljujući postupak. On najčešće traje minimalno godinu dana, a može i nekoliko godina. Iako je stav javnosti kako bi proces trebao biti što brži i što jednostavniji, ne smijemo zaboraviti da se radi o iznimno osjetljivom periodu za dijete u kojem bi ono trebalo biti u fokusu. S druge strane, ne smijemo dozvoliti da se procesi rastežu do te mjere, da djeca gube godine u institucijama poput domova i SOS-selima jer se takva vrsta institucionalne skrbi za dijete ne može usporediti s obiteljskom atmosferom.

Problem dugotrajnosti procesa je i u tome što su djeca starije dobi teško posvojiva. Ne smijemo zaboraviti da stresni proces zasnivanja posvojenja ne prestaje jednom kad je on ostvaren. Tek spajanjem posvojitelja i posvojenog djeteta započinje nova teška etapa prilagodbe na novi život, a radi se najčešće o djeci koja su prethodno prošla teška i traumatična iskustva te iskusila mnogo gubitaka. Iako je primarno posvetiti se dobrobiti djeteta, smatram da bi se posvojiteljima trebala pružiti dostatna psihološka pomoć kako bi bili u stanju nositi se s narednim problemima i postupkom prilagodbe djeteta na novu sredinu, novo okruženje i nove ljude.

14. LITERATURA

- Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., Obiteljsko pravo, NN, 2021.
- Amplius, Jakovac-Lozić, D., Posvojenje, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2000.
- Alinčić M., Dika M., Hrabar D., Jelavić M., Korać A., Obiteljski zakon – novine, dvojbe i perspektive, Narodne novine, Zagreb, 2003.
- Ampulis, Smodlaka-Kotur, A., Privatnopravni položaj oslobođenika u Saloni, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 30, 1993.
- Hrabar, D., Posvojenje djece na razmeđi interesa između posvojitelja i posvojenika, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 58:5/2008.
- Jakovac-Lozić, D.: Novine u prijedlogu Obiteljskog zakona glede instituta posvojenja, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 40 (1-2), 2003.
- Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23
- Zakon o državnim maticama, NN 96/93, 76/13, 98/19, 133/22
- Zakona o roditeljnim i roditeljskim potporama NN 152/22
- Pravilnik o načinu vođenja očevidnika i spisa predmeta o posvojenju te sadržaju izvješća o prilagodbi djeteta u posvojiteljskoj obitelji, NN 106/2014
- Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje NN 106/2014
- <https://mrosp.gov.hr>
- <https://www.adopta.hr>
- <https://www.iusinfo.hr>

